

særskilt livgivende kraft. En gammel skikk, særlig kjent fra Sverige, bestod i at det før soloppgang annendag jul fant sted en kappridning til åpent vann for å la hestene drikke av det verdifulle vannet, de drakk 'gradden på vannet'. Hesten som kom først til vannkilden, fikk ta til seg av den beste kraften i vannet, og eieren var sikret den største avlingen det kommende året.

Etter vanningen av hestene foretok man gjerne et ritt fra gård til gård i bygda, og da vanket det en rikelig traktering med mat og drikke for rytterne. Annendag jul var ellers hestens dag, og man ofret i kirken for deres velferd.

Siden Den katolske kirken

var nøytrum plural *jiulu, og at denne i første rekke kan sammenstilles med gotisk jiuleis, som i en kalender fra det sjette århundre finnes brukt om måneden før julemåneden, det vil si november, og tilsvarende norrønt ýlir om 'måneden fra midt i november til midt i desember'. Det synes videre nokså sikkert at urnordisk *iu her reflekterer en germansk sekvens *eg^w-, og en eldre germansk form var følgelig *jeg^wla-, som utvilsomt går tilbake til det germanske grunnspråket for cirka 3000 år siden.

Det er altså denne formen som må analyseres videre for eventuelt å komme fram til en brukbar germansk tilknytning og etymologi for

lyt i norsk høyt og engelsk wheel, og for eksempel norrønt hjól kommer av germansk *hwegwla-. Formene er altså nokså like, men for å kunne knytte dem sammen har man måttet anta at *hwegwla-, 'hjúl', ble endret til *jegwla- med en ny betydning 'dreining, skifte', kanskje under innflytelse av germansk *jera-, 'år', eller ved dissimilasjon. Men dette forblir både formelt og semantisk en ubeviselig og uakseptabel ad hoc-forklaring. Det gamle finske lånordet juhla betyr på sin side generelt 'fest, høytid, helg' og gir følgelig ingen indikasjoner om en eldre, mer spesifikk betydning.

Harald Bjorvand,
prof.em. i germansk filologi
harald.bjorvand@ilos.uio.no

Sædbanken = transhumanisme

TRANS-HUMANISME
Andreas H. Bjercke

«Vi trenger julen», skriver Eivor Oftestad 21. desember. Vi trenger julen som en motvekt til den transhumanismen som Aksel Braanen Sterri så begeistret omfavner i sitt manifest i siste nummer av Samtiden. Det ingen av dem synes å være klar over er at transhumanismen allerede er en del av vår hverdag. Transhumanismen er ikke noe annet enn et forsøk på å produsere seg bort fra menneskets biologiske rammer. Et forsøk på å oppgradere vår biologi. Allerede i dag skjer dette og

Stortinget kommer sannsynligvis til å legitimere det ved å gi kvinner en generell adgang til å bruke en sædbank for å få barn. For sædbankenes genbeholdninger består stort sett av gener fra den biologisk vellykkete delen av den mannlige befolkning. Stort sett høye menn med akademisk bakgrunn. At kvinner ser på dette som frigjøring fra mannen er en illusjon. For de gjør seg bare avhengige av mannen som politisk gruppe og politiske strømninger skifter stadig. En sædbank kan derfor ikke erstatte det båndet og fellesskapet som faren representerer for både kvinnen og barnet. Sterri er mann og som mann orienterer han seg mot det teknolo-

giske. Kvinner orienterer seg derimot mer mot det biologiske eller til det immanente, som Simon de Beauvoir betegner det. Kvinner flest er derfor kritiske til Sterri og hans transhumanisme. Det tragiske er at dagens kvinner ikke ser at deres ensidige bruk av sædbanken for å få barn krever teknologi og derfor er transhumanisme i praksis, og at dette vil bane veien for en bruk av teknologi som også vil ramme kvinner. For det er vel ingen grunn til at det bare er menn som skal oppgraderes biologisk. Det er derfor nå vi trenger debatten.

Andreas H. Bjercke,
trebarnsfar
andreasbjercke@gmail.com